

Prirodopisno-natoroznansko polje.

Noj ali strus.

je sivo-rujavkasta, na perotih in v repu pa umazano-bela.

Noj je živel v prejšnjih časih po vseh afrikanskih in arabskih puščavah, dandanes se pa čedalje bolj umika pred ljudmi v neobljudene stepe in pustinje. Noj živi v družbi navadno po kakih 6—10 glav skupaj, pa tudi po 100 se jih včasih najde v eni družbi. S posebnimi zmožnostmi se noj ne more ponášati. Neumen je in top, uporen in svoeglaven, čestokrat ga najmanjša stvar zbega in hudo razdraži. Tudi v sužnosti ostane zmiraj neumen in boječ, gospodarja dostikrat ne loči od tujega človeka. — Vsa njegova moč se strinja v nogi. Z eno samo berco pobije divjega psa na zemljo, ali ga pa še celó ubije. Še večja pa je njegova hitrost. Kakor hitro ga kaj vznemiruje, razprostre svoji peroti in se spusti v bég, da ga konj komaj doteče. Njegov navadni korak meri 4—5, v diru pa tudi 7—9 čevljev.

Noj se hrani s semenjem, berstjem, zelenimi in sočnimi zelišči ter le malokedaj pozoblje kako živalico. Čudno pa je pri njem to, da si polni želodec tudi z drugimi neprebavljivimi stvarmi. Večkrat pogoltne kamenčke, črepine, žreblje, ključe, denarje, gumbe in druge enake reči. Dogodilo se je tudi, da se je nažerl živega apna, vsled katerega je moral se vé da poginiti. V želodcu nekega noja so našli blizu 9 funtov razne soderge, namreč 7 funtov peska, prediva in cunj, tri kose železa, devet bakrenih novcev, dva ključa, 17 bakrenih in 20 železnih žrebljev, svinčene kroglice, gumbe in še mnogo drugih enakih reči. — Samica znese 12—16 jajec v jamico, katero je samec

z nogama v pesek izkopal. Jajce je veliko kakor otročja glava, tehta tri funte in zaleže skoraj toliko, kakor 24 kurjih jajec. Vžitno je, a vendar ni tako okusno kakor kurje. Z enim samim jajcem se štirje lačni ljudje prav lahko nasitijo. Jajca so debela, imajo trdno lupino in služijo tamošnjim prebivalcem mesto posode. Mladi noji so iz začetka zelo gerdi, ker nimajo perja, ampak neko terdo, skoraj kakor jež bodečo kožo, še le v tretjem mesecu naraste jim perje.

Zarad dragocenih peres lové in pobijajo noja. Navadno ga lové na konjih. Dolga bela peresa so posebno draga, katerih pa ima noj samo 14. Kolikor daljše, tanjše in košatejše je peró, toliko večjo ceno ima. V južnej Afriki velja 1 funt nojevih peres — na funt jih gre navadno 70 do 90 — okoli 120 gld. našega denarja. — Razen jajec uživajo ljudje tudi meso, pa večidel le od mladih nojev, od starih ni tako dobro, ker je černo, terdo in žilavo. Afrikanci ga pa vendar tudi jedó. V Afriki imajo ljudjé po nekterih krajih tudi okoli hiš na pol domače noje za kratek čas in veselje. Noj mora imeti na dan 4 funte zobanja — najljubši mu je ječmen —, 1 funt kruha, 10 glav solate in po letu 8, po zimi pa 12 funtov vode. Rad se koplje v vodi in valja po prahu. Pustí na sebi jezdití, a berzdati in ravnati se ne dá. Glas ima zelo neprijeten, nekovo otlo hahljanje, razkačen pa sika kakor gosják. — V ljubljanskem muzeji v spodnjem oddelku vidi se nojevo jajce, ki ima debelost otročje glave.

E.

Pravi žefran.

Pravi žefran (*Crocus sativus*) nima korenine ampak ploščato-obličasto čebulo, ki je velika kakor kak majhen oreh in je zavita v rujavo, vlaknato kožo. S cvetjem vred se razvijajo tudi listi, ki so ozki, temnozeleni in imajo čez sredo belo žilo. Cveti so bledevijolčasti, temnoprozasti in se pokažejo navadno le po dva skupaj. Cvetni obod ima zelo dolgo iz čebule izvirajočo cevko. Trije prašniki (*Staubgefässe*) so priraščeni na kocinasto gerlo cvetnega oboda. — Ta rastlina je prišla iz jutrovih dežel k nam. Ljudje jo sadijo sim ter tje zelo obilno, a to samo zavoljo cvetnih brazdic, ki dajejo kot dišava in barvilo povsod dobro znan žefran. Pravijo, da se iz 20,000 centov naredi še le en funt žefrana. — Pravemu žefranu je popolnoma podoben, tako imenovani pomladanski žefran (*Crocus vernus*), ki lepótí v spomladi na vse zgodaj travnike in vertove z modrim, belim in rumenim cvetjem.